

TMS Bruikleengroep verslag uit de dagelijkse praktijk

Deze presentatie poogt aan de hand van een praktijkgeval een beeld te geven hoe een groep gebruikers samen zonder hulp van de leverancier iets nuttigs voor het algemeen kunnen ontwikkelen. Allereerst zal een schetsmatig portret van de TMS Belangengroep gegeven worden, waarna het reilen en zeilen van de binnen dat kader opererende bruikleenwerkgroep uiteen gezet zal worden. Hoewel regelmatig naar TMS zal worden verwezen, denken wij dat deze geschiedenis ook voor gebruikers van andere systemen interessant kan zijn, Welke collectie we ook beheren en welk systeem we ook gebruiken, in de kern van de zaak, doen we allemaal ongeveer hetzelfde werk.

1. TMS belangengroep

1.1. oprichting

De TMS Belangengroep is een vereniging van gebruikers van The Museum System in Nederland en Vlaanderen. Zoals gewoonlijk is deze gebruikersvereniging geboren uit onvrede. Er waren wat klachten met betrekking tot leverancier en programma. Alle gebruikers waren enthousiast over TMS, vonden het een goed programma, maar wisten niet goed hoe er mee om te gaan en ondervonden te weinig steun van leverancier C-it. Diverse bijeenkomsten werden georganiseerd, waarbij we uiteindelijk tot de conclusie kwamen dat we niet wilden blijven hangen in klagen, zaniken en zeuren, maar zelf iets aan die onvrede moesten doen. Met andere woorden als dingen niet goed gaan, moeten we er voor zorgen dat ze wel goed gaan.

Uiteindelijk is op 23 september 2003 in het Rotterdamse Wereldmuseum de TMS Belangengroep opgericht. Om allerlei redenen is uitdrukkelijk gekozen voor een verenigingsvorm, aangezien dat een aantal juridische voordelen meebracht m.b.t. hoofdelijke aansprakelijkheid onder andere.

1.2. doel

Het doel is simpelweg de krachten te bundelen om samen sterker te staan tegenover leverancier en producent van het programma TMS. We denken dat er naar een groep gebruikers beter geluisterd wordt en dat deze serieuzer genomen wordt dan een afzonderlijk instituut. Misschien dat daardoor algemene klachten en wensen eerder opgelost en gerealiseerd worden.

Behalve als belangenbehartiger willen we ook een podium bieden voor gebruikers, zodat zij makkelijker met elkaar in contact komen en ervaringen kunnen uitwisselen.

1.3. beleid

1.3.1. structuur

In principe melden collectiebeheerders van instellingen zich aan als lid van de vereniging. Daarmee staan echter alle bijeenkomsten en activiteiten ook open voor andere medewerkers van de instelling. Daarmee hopen we dat mensen op een bepaald terrein vanuit ervaring en kennis met elkaar over gemeenschappelijke problemen kunnen praten. M.a.w. het lidmaatschap wordt aangegaan op managementniveau, maar de werkgroepen worden bezocht door mensen lager in de organisatie.

1.3.2. bijeenkomsten

De TMS belangengroep organiseert per jaar een à twee algemene bijeenkomsten. Deze worden gekenmerkt door een vast stramien. In de ochtend zijn er algemene sessies waarin informatie wordt gegeven die voor iedereen van belang is: nieuws van C-it, nieuws over de AAT, interessante toepassingen met TMS in musea, etc.

De middag is gebruikelijk voorzien in het opdelen van de aanwezigen in verschillende werkgroepen die aan een specifiek onderwerp gewijd zijn. Dat kan variëren van rapporten tot de organisatie rond een database programma in een organisatie.

Na afloop van deze werkgroepen worden de resultaten van deze sessies in de algemene bijeenkomst gepresenteerd en na een glas en een plas gaat ieder weer zijns weegs.

1.3.3. werkgroepen

Vanuit de gedachte dat wij als bestuur de wijsheid niet in pacht hebben, is van begin af aan gestreefd naar het betrekken van de 'lagere echelons' in de TMS belangengroep. Een hoofd collecties mag dan wel weten dat er bijvoorbeeld problemen zijn rond de uitvoering van rapporten, maar de vraag naar de exacte problemen kan alleen beantwoord worden door degene die gevraagd wordt rapporten te maken. Zo kun je op allerlei terreinen van het museumwerk zaken vinden die voor verbetering vatbaar zijn.

En voor die verbeteringen hoef je niet altijd op je leverancier of op een upgrade van het programma te wachten.

We zien het ook als een professionalisering van het museumwerk. Je koopt voor veel of weinig geld een programma en dan ga je in je eentje het wiel opnieuw zitten uitvinden. Terwijl ook anderen hetzelfde programma hebben, hetzelfde werk doen en allerlei wielen hebben uitgevonden, dus waarom ga je niet met elkaar daarover praten en leren van elkaars problemen en oplossingen. Misschien is jouw probleem al ergens anders opgelost. Twee weten meer dan één, is een aloude Hollands gezegde. Ten grondslag hieraan ligt ook de gedachte dat collecties misschien uniek zijn, maar dat het beheren van een collectie dat niet is. Tal van musea beheren collecties en de problemen en procedures daarom heen verschillen minder dan je op het eerste gezicht zou zeggen. De Titus van Rembrandt is uniek voor Boijmans, maar het beheren van een verzameling schilderijen is dat niet.

Een derde punt is dat we streven naar een beter gebruik van het programma, zodat het meer en beter geïntegreerd wordt in de organisatie van een museum. Met andere woorden niet zo zeer een collectie registratie systeem, maar een Collectie Informatie Systeem, waarin alle gegevens, informatie en bewegingen van een kunstwerk beschikbaar zijn voor diegenen die dat op een bepaald moment nodig hebben.

Een laatste punt van overweging is dat gezien de investering in tijd en geld en beloftes die gedaan zijn, er op een bepaald moment resultaat verwacht en geëist wordt. Dan kun je niet aankomen met: dat kan het programma niet.

Vanuit deze gedachten is gestart met het oprichten van werkgroepen die zich op een specifiek deel van het museumwerk zouden richten, geconcentreerd op het gebruik van TMS. Hoe kunnen we TMS gebruiken om ons werk te vergemakkelijken en het programma beter gebruiken?

Na inventarisatie van de behoefte bij de leden zijn twee werkgroepen opgericht: een bruikleenwerkgroep en een werkgroep rapporten. Over beide later meer.

1.4. leden

Op dit moment zijn meer dan 20 instellingen in Nederland en Vlaanderen lid van de TMS Belangengroep. Behalve kunstmusea als De Lakenhal, Kröller Müller, het Van Abbe, het Frans Halsmuseum en Boijmans ook de volkenkundige musea in Nederland, die zich al verenigd hadden in de SVCN, bedrijfscollecties en archief van de ING, het ROB, het Rijksmuseum voor Oudheden, Paleis Het Loo, Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten en het Modemuseum in Antwerpen, Bronbeek en anderen.

Opvallend is dat het allemaal wat grotere instellingen betreft. Dat is verklaarbaar uit het feit dat er nu eenmaal een bepaalde technische en organisatorische infrastructuur vereist was om het programma goed te kunnen gebruiken. Niet alle instellingen beschikken over een systeembeheerder of een afdeling collectieregistratie.

2. werkgroepen

2.1. rapporten

Een rapport is een uitvoer uit een database die gegevens op een bepaalde manier, in een bepaalde volgorde en in een bepaalde vormgeving presenteert. Daarna kunt u er in principe van alles mee doen: bewerken in Word, berekenen in Excel, verwerken in een webtoepassing, etc..

Maar U kent allemaal het probleem: u wilt een bepaalde uitvoer met bepaalde gegevens, maar op de een of andere manier lukt het niet. Het programma heeft uw wens niet voorzien, levert een uitvoer die heel ver in de richting gaat die u wilt, maar het net niet is. Het antwoord van de leverancier is dan vaak: we bieden een heel gebruiksvriendelijk programma, waarmee u heel veel zelf kunt doen. Maar het ontbreekt u aan tijd, kennis en interesse om het zelf te doen. Bovendien wilt u niet de kans lopen fouten te maken. En daarbij komt nog: u heeft wel wat beters te doen, namelijk het registreren van de collectie of het verzorgen van een bruikleen. Daar staat u dan, alleen, en uit arren moede laat u een maatwerk rapport maken bij uw leverancier of een andere software bakker. Die vraagt daar goudgeld voor en verkoopt datzelfde rapport drie steden verderop aan een ander museum voor hetzelfde bedrag. Kassa! De rapportenwerkgroep gaat uit van de gedachte: als we de wensen goed inventariseren, dan zal blijken dat we allemaal misschien wel ongeveer dezelfde wensen hebben. Dat betekent dat je maar één keer een rapport hoeft te maken en dat beschikbaar kunt stellen aan de andere gebruikers. Bovendien komen de eisen en wensen voor een dergelijk rapport

voort uit de dagelijkse praktijk, omdat immers gebruikers deel uitmaken van de werkgroep en daar zelf richting aangeven. Die gedachte is realiteit geworden in de bruikleenwerkgroep.

2.2. bruiklenen

Een tweede grote wens was een werkgroep rond bruiklenen. Van binnen uit gezien is het afwickelen van een bruikleenaanvraag een uiterst ingewikkeld proces, waar meer uitzonderingen dan regels zijn. Door C-it wordt gesteld dat TMS in het geval van bruiklenen als een workflow systeem gebruikt zou kunnen worden. Het leek ons een aardige gedachte om deze boude uitspraak eens op zijn merites te testen. Ik zal hierop uitgebreid terug komen.

2.3. invoer

TMS kenmerkt zich door een enorme hoeveelheid tabellen en velden en de vraag is wat voer ik waar hoe in? Zelfs als je een standaardpakket hebt, kan de invoer nog maatwerk zijn. Dat betekent dat een bepaald gegeven dat bij het ene museum op het ene veld is ingevoerd, bij een ander museum op een heel ander veld is neergezet. Om in dit bos de bomen te kunnen blijven zien, is een werkgroep invoer, waarin gewerkt zal worden aan een zekere standaardisatie van invoer, een sterke wens van de TMS Belangenvereniging. Vooralsnog ontbreekt het aan tijd om dit op te starten.

2.4. ideeën

Werkgroepen over de AAT en TMS, de organisatie van geautomatiseerde registratie en de integratie daarvan in een organisatie zijn voorlopig nog ideeën die op verdere uitwerking wachten.

3. bruikleenwerkgroep

3.1. doel

Het doel van deze werkgroep was te komen tot een beter gebruik van TMS binnen de administratieve afhandeling van aanvragen voor uitgaande bruiklenen. TMS bezit drie samenhangende modules, namelijk *Tentoonstellingen*, *Bruiklenen* en *Verzending*, waarmee in principe de hele procedure gedekt zou kunnen zijn en, in de woorden van C-it, als workflow systeem zou kunnen fungeren.

De mensen die zich aanmeldden, waren ook daadwerkelijk 'registrars'. Dat wil zeggen zij handelden bruikleenaanvragen af, sommigen bijna full time, anderen als bijzaak. Dat laatste hangt af van het aantal bruikleenaanvragen per jaar, de omvang van het museum, de omvang van een registratie- of registrarsafdeling (mocht die al bestaan), etc. Ervaring in het gebruik van TMS was eveneens wisselend. Wat instellingen betreft was het een doorsnede van het ledenbestand. Volkenkundige musea als het RMV en Museon namen deel, naast Boijmans, Paleis het Loo, Frans Hals, Lakenhal, de beide Antwerpse musea en het RMO. Met andere woorden, er was sprake van een aardige en representatieve doorsnede van gebruikers.

3.2. beginsituatie

Het afhandelen van een bruikleenaanvraag is een ingewikkeld proces. Er wordt een aanvraag voor een bruikleen gedaan. Het antwoord is ja of nee. Bij nee hoeft je niets te doen. Hoewel? Er waren ook deelnemers die vonden dat ook afgewezen bruikleenaanvragen in het systeem moesten worden opgenomen. Een afgewezen aanvraag is immers een aanvraag en aan het eind van het jaar wordt gevraagd hoeveel bruikleenaanvragen er zijn geweest. Maar goed, het antwoord is ja. Bij ja moet er van alles gebeuren: er moet een contract opgesteld, er moet een foto gemaakt worden, eventueel gerestaureerd, een transporteur moet gezocht, al of niet een koerier en wie dan wel, verzekeren, inpakken, vervoeren, uitpakken en dan later de hele riedel in omgekeerde volgorde. Kortom een ingewikkeld proces dat in de beschrijving door registrars vaak nog complexer gemaakt wordt door de nadruk op uitzonderingen te leggen. De normale soepele gang van zaken wordt voor kennisgeving aangenomen, niet bewust waargenomen, maar de problemen krijgen veel gewicht mee. De termijn van de aanvraag is veel te kort. We weten pas heel laat welke werken ze nu werkelijk willen, want ze wisselen steeds van voorkeur. Ze willen heel veel voorwerpen. Het gaat om een reizende tentoonstelling, waarbij tijdens iedere venue andere werken getoond worden. Overigens bleek gedurende deze opsomming van problemen alleen al dat alle registrars dat meemaakten en dat dat dus niet specifiek voor hun instelling gold, maar dat alle instellingen met dezelfde problemen geconfronteerd werden. Met een goed Nederlands woord: dit was een eye opener, waardoor de deelnemers er achter kwamen dat onafhankelijk van hun collectie hun werk sterke raakvlakken had.

Maar goed deze en andere problemen verhinderen het zicht op de normale bruikleen afhandeling. In een kunstmuseum gaat het meestal om een, hooguit drie werken die in

bruikleen gegeven worden. De aanvraagtermijn wordt in acht genomen, de tentoonstelling reist niet en na afloop komen de spullen gewoon terug.

Met andere woorden het was zaak om in deze verwarring de procedure tot de hoofdlijnen terug te brengen. Er komt een aanvraag binnen, de bruikleen wordt toegestaan en dat betekent dat bruikleen en tentoonstelling geregistreerd worden. Op bepaalde punten in deze procedure zijn formulieren nodig: een bruikleencontract, een transportbriefje, conditierapport en nog zo wat. Dat is de standaard gang van zaken en laten we die eerst duidelijk krijgen. Problemen en uitzonderingen zijn van later zorg.

Opvallend was verder dat de registrars wel keurig bruikleen en tentoonstelling in het registratiesysteem vastlegden, maar verder het contract en alle andere formulieren in Word maakten, m.a.w. dubbel werk deden. Daarvoor waren twee redenen. Allereerst wist men niet goed welke gegevens op welk veld in TMS moesten worden geregistreerd. En als ze dat al deden, wisten ze niet hoe die gegevens daar weer uit te halen waren voor gebruik in formulieren. De rapporten uit TMS zelf leken niet op de formulieren die ze al tijden in hun instelling gebruikten en dus waren ze niet goed. Men registreerde wel in TMS, maar vooral met de gedachte dat dat zo hoorde. De administratieve afhandeling ging dan buiten het systeem om. En dat is jammer en inefficiënt.

3.3. twee sporen

Vanuit de laatste situatie is toen besloten om twee wegen te bewandelen.

Allereerst was het noodzakelijk om beter bekend te raken met de relevante modules in TMS en ten tweede moesten eisen en wensen met betrekking tot de formulieren geformuleerd worden.

Wat spoor 1 betreft was het een kwestie van met zijn allen rond de tafel zitten, TMS beamen en veld voor veld de bruikleenmodule doorlopen. Dat leverde per veld hevige discussies over de manier van invoer en de betekenis van het veld op, maar langzaam werd duidelijk waar velden voor dienen en ontstond overeenstemming over de juiste wijze van invoer. Intuïtief en rationeel hadden de meeste registrars al wel hetzelfde gegeven op ongeveer dezelfde manier in een bepaald veld ingevoerd. Ook hier bleek weer dat dat collectieoverstijgend was. Een detail is wel dat volkenkundige musea vaak geen vervaardiger hebben en dat ook niet belangrijk vinden, terwijl een vervaardiger voor kunstmusea juist van essentieel belang is. Het tweede spoor was een antwoord zoeken op de vraag welke gegevens en daarmee samenhangende informatie in welk formulier moest worden opgenomen. Met als tweede vraag welke formulieren nu echt noodzakelijk zijn. De grootste verwarring hier betrof de definitie van veldnamen, een euvel dat deels via het eerste spoor opgelost kon worden, en de naamgeving van formulieren. Een bruikleencontract heet in een ander museum overeenkomst, een aftekenbriefje heet ergens anders transportformulier of overdrachtsbewijs. Het duurt even voor je er achter bent dat je over hetzelfde fenomeen spreekt en dat ongeacht de naam de inhoud overeenkomt. Maar als je eenmaal zover bent, kun je die gegevens in een schema onderbrengen en afvinken wat algemeen is.

Het belangrijkste doel in het tweede spoor was het bruikleenproces helder in kaart te krijgen en kijken op welk moment in deze procedure documenten geproduceerd moesten worden.

En hoe die documenten er uit moesten zien, aan welke criteria ze moesten beantwoorden, welke gegevens ze zouden moeten bevatten. Er werden vijf documenten aangewezen.

De brief, waarmee de aanvraag werd gehonoreerd, de bruikleenovereenkomst/contract, het conditierapport, het transportformulier en de factuur. De grootste prioriteit kreeg een rapport, waarmee de bruikleenovereenkomst uit TMS gegenereerd kon worden. Immers daardoor zou het dubbele werk, waarvan eerder gesproken is, vermeden kunnen worden.

3.4. rapport

Met dit verlangen werd contact gezocht met de rapporten werkgroep. Rapporten worden in TMS standaard gemaakt met het programma Crystal Reports. De handleiding van dit programma beslaat 656 pagina's. Dus dat lees je niet op een regenachtige namiddag.

Niet alleen kennis van Crystal Reports is vereist, maar ook kennis van het databasemodel en de database structuur van TMS is noodzakelijk. Je moet namelijk wel weten in welke tabel het door jou gezochte veld met de gewenste inhoud is terug te vinden. Als je dat weet, en die kennis wordt genereus door de leverancier ter beschikking gesteld, kun je met Crystal rapporten maken. Kortom het gebrek aan tijd, kennis en expertise, waarvan eerder sprake was en zoals dat bestond bij de leden van de bruikleenwerkgroep, was wel aanwezig in de rapporten werkgroep.

De rapportenwerkgroep was al aan het werk gegaan en had een concept ontwikkeld. Ben Hilgers, voorzitter van de rapportenwerkgroep, maakte van dat ogenblik af deel uit van de

bruikleenwerkgroep om het conceptrapport te bespreken, te verbeteren aan de hand van opmerkingen en te voltooien.

3.5. consequenties

Omdat het rapport gebaseerd is op het ophalen van gegevens uit bepaalde, nauwkeurig gedefinieerde velden, werd er een uitgebreide handleiding opgesteld. Die handleiding eist dat bepaalde gegevens en bepaalde informatie op een bepaalde manier op expliciet aangewezen velden worden ingevoerd. Doe je dat niet, dan werkt het rapport simpelweg niet. De consequentie hiervan is dat als men als instelling dit standaard rapport wil gebruiken men over moet gaan tot een standaard invoer van bruikleenrecords, tentoonstellingsrecords en personen/instellingenrecords. Met andere woorden vanuit een eis uit de praktijk, die gedragen wordt door een werkgroep van direct betrokkenen, ontstaat als vanzelf, gedwongen door de omstandigheden, een breed gedragen manier van invoer; een wens die het bestuur ook op het hele terrein van geautomatiseerde registratie in TMS zou willen zien.

3.6. resultaten

Als eerste resultaat van de bruikleenwerkgroep is er dus een bruikleencontract dat met één druk op de knop uit TMS is te genereren, mits aan een aantal invoerwaarden is voldaan. Het rapport kan direct afgedrukt worden op het eigen briefpapier van de instelling en ter tekening voorgelegd worden aan de directeur. Verder kan het contract als pdf-file worden opgeslagen en als mediarecord aan het bruikleenrecord worden gekoppeld, waarmee het deel gaat uitmaken van de digitale bruikleendocumentatie. In principe zou het ook mogelijk zijn later het rapport opnieuw te genereren, maar dan bestaat het gevaar dat gegevens in de tussentijd gewijzigd kunnen zijn: verzekerde waarde, toeschrijvingen, titels, etc. dan wordt er plots een heel nieuw bruikleencontract gegenereerd, dat niets te maken heeft met het oorspronkelijke bruikleen.

Leden van de TMS Belangengroep kunnen het bestand downloaden van de website, kopiëren naar de rapporten directory, een koppeling maken in TMS, de juiste manier van invoer toepassen en het bruikleencontract is gebruiksklaar.

Een punt van zorg is wel de continuïteit van het rapport in geval van upgrades en vertrek van de maker. Het scheppingsproces is uitgebreid gedocumenteerd, dus iedere nieuwe ontwikkelaar met kennis van databasemodel, databasestructuur en Crystal Reports kan het rapport aanpassen aan de nieuwe situatie.

Na de realisatie van het bruikleencontract leek het transportformulier een fluitje van een cent. Immers de benodigde gegevens waren voor een deel hetzelfde. Alleen de verzekerde waarde werd uit het formulier gelaten. Tekst en opmaak moesten gewijzigd worden, er moest ruimte komen voor handtekeningen en dan was het varkentje gewassen.

Op dat moment kwam de praktijk om de hoek kijken. De bruikleennemer tekent meestal niet. De bruikleengever heeft namelijk alleen direct contact met de transporteur en die heeft een eigen paklijst. In de uiteindelijke versie is een nieuw veld verschenen, waarin de transporteur kan tekenen voor overdracht van de objecten ter overbrenging naar de bruikleennemer.

Op dit moment heeft de bruikleenwerkgroep twee formulieren ter beschikking die vanuit TMS gegenereerd worden: een bruikleenovereenkomst en een afgifte/transportformulier. Onze aandacht richt zich nu op het conditierapport

3.7. conditierapport

Het conditierapport is een essentieel onderdeel van de bruikleenprocedure. Het rapport vergezelt het object, waar het gaat of staat en legt de fysieke veranderingen vast die er tijdens een bruikleen al dan niet optreden.

Binnen de werkgroep worden in dit stadium de verschillende conditierapporten, zoals die gebruikt worden in de verschillende instellingen naast elkaar gelegd. Nu al is gebleken dat sommige oplossingen heel inspirerend werken op andere deelnemers. "He, doen jullie dat zo? Dat is handig! Zou ik ook wel willen."

Een conditierapport is heel wat ingewikkelder dan een transportformulier. Kiezen we voor lopende tekst of voor een afvink lijst of picklist. Hoe definiëren we de termen voor zo'n lijst? Per soort van object zijn er andere aandachtspunten. Een porseleinen servies is iets heel anders dan een olieverfschilderij en beide objecten worden in termen van conditie op verschillende manieren bekeken. Welke rol speelt de gebruikte terminologie in een museum: wat het ene museum keramiek noemt, wordt ergens anders als aardewerk betiteld, maar wordt in geval van een conditierapport wel op dezelfde manier onderzocht en zou dus gebruik maken van dezelfde picklist. Dat wordt dus nog een hele klus.

3.8. bijvangst

Behalve de tastbare producten, zoals die hiervoor beschreven zijn, vormde de werkgroep ook

een vruchtbaar podium voor kennisuitwisseling. In uitvoerige discussies kwamen onderwerpen als indemnity, manieren van invoer (hoe voer je eigenlijk een kunstenaar met levensdata in?), het belang van registratie, de positie van een registrar in de organisatie van een museum en de problemen rond transporten regelmatig voorbij. Het bleek dat problemen en frustraties niet uniek waren, maar ook in andere musea in dezelfde mate en op dezelfde manier voorkwamen. Iedereen had voor deze problemen ook weer haar of zijn eigen oplossingen gevonden, waar anderen dan weer van konden profiteren. De mate waarin en de heftigheid waarmee deze discussies gevoerd werden, doen vermoeden dat dit niet alleen een collectieoverstijgende maar ook een systeemafhankelijke problematiek betreft. Een heel populair onderwerp dat in iedere vergadering op tafel kwam, was het zogenaamde "conservator bashing". Eigenwijze conservatoren, die hun eigen gang gaan, zich niet aan de door ons zo nauwlettend opgeschreven regels houden, overal door heen fietsen en niet of nauwelijks in toom te houden zijn, komen in ieder museum voor. Hilarische verhalen over wat een conservator nu weer uitgespookt had, passeerden de revue. Hoofdschuddend en "tut tut" mompelend keerden we ons weer naar het bruikleencontract.

4. toekomst

De werkgroep gaat door. Zoals gezegd werken we nu aan een uit TMS te genereren conditierapport. Dat zal nog heel wat obstakels opleveren, waarbij de vraag is of we die weg kunnen werken of dat we zullen stuiten op gebrek aan kennis en expertise voor de productie van een dergelijk rapport.

De verfijning van de reeds vervaardigde rapporten is een tweede reden. We zouden ze ook graag in andere talen uitgevoerd willen hebben. Voor grote aantallen objecten zou een tabelvorm voor de opsomming van bruikleenvoorwerpen een oplossing kunnen zijn, hoewel we nog niet goed weten of dat juridisch een relevante status heeft.

Een andere, belangrijke reden om door te gaan is dat de informatie- en kennisuitwisseling die plaatsvindt, als heel waardevol wordt ervaren. We hebben gemerkt dat ons werk meer overeenkomsten dan verschillen telt en dat andermans wiel, soms moeiteloos en soms met wat goede wil, op ons eigen karretje past.

Paul Teunissen
7 mei 2006